

گفت و گوی
روزنامه صبا با
تهیه کننده برنامه
تلویزیونی
«دچار»:

از مناسبت عبور کردیم تا به زندگی امروز برسیم

باعث وقوع یا تشدید فاجعه کربلا شدند. تلاش کردیم این روایت را با ظرافت ارائه کنیم و به شکل مستقیم و بیانی‌هوار نگوییم فلان شخصیت تاریخی معادل فلان شخصیت سیاسی امروز است. مخاطب باید با تأمل در لایه‌های مختلف متوجه مشابهت‌ها و مصداق‌های احتمالی شود. تاریخ سرشار از تجربه و عبرت است و بسیاری از اتفاقات در طول زمان تکرار شده‌اند. ما نیز در یک برهه حساس تاریخی قرار داریم که می‌توان میان آن و دوره‌های مختلف گذشته مشابهت‌هایی پیدا کرد.

در بخش سوژه‌های مردمی نیز تلاش کردیم متناسب با شرایط کشور، افرادی را انتخاب کنیم که تجربه زیسته‌ای از شرایط خاص داشته‌اند؛ برای مثال امدادگران هلال احمر که در جنگ اخیر در صحنه حضور داشتند یا افرادی که بیش از صد شب در خیابان‌ها حضور داشتند و روایت‌هایی با خود همراه می‌کردند. هدف این نبود که «دچار» را به برنامه‌ای صرفاً درباره مسائل روز تبدیل کنیم، بلکه می‌خواستیم نسبت آن با زمانه‌اش حفظ شود.

آیا هنگام طراحی برنامه این نگرانی وجود داشت که مخاطب از توضیح‌های تکراری درباره اینکه «عاشورا چیست» خسته شده باشد؟
ما اساساً در «دچار» به «چیستی عاشورا» نپرداختیم. یک مجله فرهنگی، تاریخی و هنری داشتیم که بهانه آن محرم، عاشورا، کربلا و ابتلا به امام حسین (ع) بود و در بخش‌هایی که ارتباط مستقیم‌تری با این موضوع داشتند، به جای «چیستی» سراغ «چگونگی» رفتیم.

در بخش تاریخ اسلام، سؤال اصلی این بود که عاشورا چگونه رخ داد؛ چه کسانی، با چه رویکردها و مواضعی باعث شدند این اتفاق در چه مقطعی و توسط چه افرادی رخ دهد.

در بخش بازخوانی نوحه‌های قدیمی نیز به دنبال زنده نگه داشتن شعائر، مناسک و مدل‌های کلاسیک و سنتی عزاداری بودیم؛ مدل‌هایی که همچنان مورد اقبال مردم هستند. در سوژه‌های مردمی نیز موضوع «چگونگی ابتلا به حسین (ع)» و مسیر رسیدن افراد به حضرت سیدالشهدا (ع) را دنبال کردیم.

بنابراین درباره اینکه عاشورا چیست و چه اتفاقی افتاده، توضیح مفصل ندادیم و این مسائل را به عنوان پیش فرض و موضوعاتی که مخاطب از آنها اطلاع دارد، در نظر گرفتیم. تلاش کردیم با ظرافت‌های هنری، تاریخی و فرهنگی به چگونگی، جزئیات و ابعاد مختلف عاشورا بپردازیم.

ابوالقاسم رحمانی، تهیه‌کننده ویژه برنامه «دچار»، در گفتگو با خبرنگار روزنامه صبا درباره تفاوت این برنامه با دیگر برنامه‌های مناسبتی تلویزیون گفت: «دچار» تلاش کرده است یک بسته کامل فرهنگی، تاریخی و هنری با پیوندهای محتوایی و موضوعی مشخص ارائه کند و در عین پرداختن به محرم و عاشورا، نسبت خود را با مسائل روز جامعه نیز حفظ کند. او همچنین درباره تغییر مجری در فصل جدید، رویکرد تاریخی و فرهنگی برنامه، نحوه پرداخت به مسائل روز و پرهیز از تکرار توضیحات کلی درباره عاشورا توضیح داد.

پگاه زارعی
گفت‌وگو

اگر قرار بود «دچار» فقط یک برنامه مناسبتی دیگر درباره محرم باشد، چه ضرورتی برای ساخت آن وجود داشت و چه تفاوتی با دیگر برنامه‌های این حوزه داشت؟

تفاوت اصلی «دچار» با دیگر برنامه‌های مناسبتی، مجله‌بودن آن است. هرکدام از بخش‌های برنامه، اگر پرداخت مفصل‌تری داشتند، قابلیت تبدیل شدن به یک برنامه مستقل را داشتند؛ از کتابخوانی و شعرخوانی گرفته تا گفت‌وگوهای تاریخی، تاریخ اسلام، تاریخ ایران و سوژه‌های مردمی.

از ابتدا برای من مهم بود که یک بسته کامل فرهنگی، تاریخی و هنری داشته باشیم که بی‌نسبت با مسائل روز هم نباشد. ما در یک اتمسفر سیاسی و اجتماعی زندگی می‌کنیم که تحولات آن سریع و متنوع است. تلاش کردیم این اجزا را در قالب یک برنامه مناسبتی کنار هم قرار دهیم؛ نه اینکه صرفاً چند آیتم را کنار هم بچینیم، بلکه با یک «نخ تسبیح» مشخص، پیوند محتوایی، موضوعی و فرمی میان آنها ایجاد کنیم.

حتی لوکیشن، حال و هوای برنامه، گرافیک و هویت بصری نیز در خدمت همین فضا بود. در تیتراژ برنامه تلاش کردیم تصاویر تولیدی از بازار تهران داشته باشیم؛ بازاری که یکی از نمادهای عزاداری سنتی و تاریخی در ایران است. در بخش‌های دیگر نیز همین نگاه را دنبال کردیم. در کنار این موضوع، توجه به مسائل روز نیز برای ما اهمیت داشت. پیوند دادن مسائل روز با فضای سنتی و تاریخی ساده نبود، اما تلاش کردیم این نسبت در تیتراژ پایانی، بخش تاریخ و همچنین سوژه‌های مردمی و عمومی دیده شود.

در فصل جدید، مزده لواسانی جای خود را به صادق سادات‌اخوی داده بود. این تغییر صرفاً تغییر مجری بود یا تغییر نگاه هم اتفاق افتاد؟
هر دو اتفاق افتاد. فصل اول «دچار» یک برنامه گفت‌وگومحور

۲۰ تا ۳۰ دقیقه‌ای بود که در نزدیکی حرم ابا عبد الله (ع) و در استودیوی سازمان اوج در کربلا تولید شد. این فصل در شش قسمت و به مناسبت اربعین روی آنتن رفت و چهره‌های شاخص هنری در آن حضور داشتند و گفت‌وگو‌هایی امام‌حسینی با آنها داشتیم.

خانم لواسانی خودشان سابقه فعالیت در فضای فرهنگی و هنری داشتند و انتخاب ایشان با آن فضای برنامه متناسب بود. اما در فصل دوم، تغییر رویکرد و فرم جدی داشتیم و فضای تاریخی و سنتی در برنامه غالب شد. بنابراین نیاز داشتیم مجری نیز با این اتمسفر ارتباط داشته باشد.

آقای سادات‌اخوی به عنوان نویسنده، پژوهشگر و صاحب‌نظر در حوزه‌های تاریخی و فرهنگی این ویژگی را داشتند. این موضوع در نوع کلام، ارجاع‌ها و اطلاعاتی که درباره موضوعات مختلف ارائه می‌کنند، مشخص است. بنابراین تصمیم گرفتیم در این فصل از ایشان استفاده کنیم.

«دچار» چگونه تلاش کرد نسبت خود را با مسائل روز جامعه حفظ کند؟
کارکرد برنامه‌سازی، خصوصاً در رسانه ملی، نمی‌تواند بی‌نسبت با مسائل روز باشد. ما در خلأ برنامه‌سازی نمی‌کنیم. موضوع اصلی «دچار» محرم، حضرت ابا عبد الله (ع) و ابتلا به عشق سیدالشهدا (ع) بود، اما مخاطب در خلأ زندگی نمی‌کند و با مسائل مختلف روزمره مواجه است. بنابراین طبیعی است که بخشی از نیازها و پرسش‌های او نیز در برنامه مورد توجه قرار بگیرد.

یکی از نمونه‌های مشخص، ایده تیتراژ بود. در تیتراژ برنامه نامی از عوامل نیابورددیم و با رضایت همه پچه‌ها، عوامل اصلی برنامه را شهدای جنگ اخیر معرفی کردیم و اسامی آنها را در تیتراژ پایانی آوردیم. به نظر خودمان این ایده خوبی بود و امیدواریم شهدا دستگیر ما باشند.

در بخش تاریخ اسلام نیز سراغ شخصیت‌های اثرگذار واقعی عاشورا و کربلا رفتیم؛ شخصیت‌هایی که با تصمیم‌ها، مواضع و رویکردهای خود

